

Determination of perception of flora tourism via questionnaire surveys

M. Akif IRMAK ^{*1}, Hasan YILMAZ ¹

¹ Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 25240 Erzurum, Turkey

Abstract

Flora tourism is the subdiscipline of alternative tourism types developing in recent years with the increasing interest in the conservation and development of biological diversity. This study was conducted to determine tendency and preference of participants in flora tourism activities. In the study, 200 people were surveyed among the students from Atatürk University Agriculture Faculty and passengers of Turkish Airlines flight from Erzurum to Antalya. As the consequence of the study, majority of the participants preferred flora tourism in spring. Majority of the participants stated that at least one day or week was required for the activities flora tourism and preferred the areas like water banks and forestry areas. According to questionnaire survey, the most attractive plant species were odorous plants, geophytes and endemic plants and priorities of the participants with this tourism activity were security, scene beauty and vegetation diversity.

Key words: Flora tourism, Alternative tourism, Ecotourism, Nature tourism, Photo- safari

----- * -----

Flora turizmine bakış açısının anketlerle belirlenmesi

Özet

Flora turizmi, son yıllarda biyolojik çeşitliliğe artan ilgilerle beraber, bunların korunması ve geliştirilmesine paralel olarak ortaya çıkan alternatif turizm ve ekoturizm gibi turizm türlerinin bir alt dalıdır. Bu çalışma, flora turizmi aktivitelerinde katılımcıların eğilimlerini ve tercihlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, 200 kişiyi kapsayan Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi öğrencileri ve Türk Hava Yolları Erzurum-Antalya seferi yolcularından turizm amacıyla seyahat edenlere yöneltilen anket sorularını kapsamaktadır. Çalışma sonucunda, flora turizmi ile ilgili olarak katılımcıların büyük çoğunluğu ilkbahar mevsimini tercih etmişlerdir. Yine katılımcıların büyük çoğunluğu, flora turizmi aktivitesi için en az bir gün veya bir hafta geçirilmesi gerektiğini belirtirken, mekan tercihlerini, su kıyıları ve ormanlık alanlardan yana kullanmışlardır. Anketler sonucunda en fazla ilgi çeken bitki tipleri; kokulu bitkiler, geofit bitkiler ve endemik bitkiler olurken, katılımcıların bu turizm aktivitesindeki öncelikleri ise güvenlik, manzara güzelliği ve vejetasyon zenginliği olmuştur.

Anahtar kelimeler: Flora turizmi, Alternatif turizm, Ekoturizm, Doğa turizmi, Fotosafari

1. Giriş

Hızlı nüfus artışı, kırsal alanlardan kentlere göç ve sanayileşmenin yoğun etkileri sonucu insanlar giderek doğadan uzaklaşmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da plansız kentleşmeler meydana gelmekte ve insan ile çevre arasındaki uyum bozulmaktadır. Kalabalık ve beton yığınları arasında yaşamaya başlayan insanlar kırsal alanlara ve doğaya özlem duymaya başlamakta ve bunun etkisi ile de yaşadığı alanlara; saksıda bir çiçek, küçük bir ev bahçesi veya çatı bahçesi gibi doğadan bir parçayı veya bir doğa manzarasını içeren bir tabloyu duvarlarına taşımaktadır.

Üzerinde yaşadığımız dünya çeşitli doğal güzelliklerle doludur. Bu güzelliklerin önemli bir bölümü bitki dünyasında saklıdır. Doğada 250 bini aşkın çiçeklenen bitki vardır ve bazı yörelerde, binlerce kilometrekarede ancak

* Corresponding author / Haberleşmeden sorumlu yazar: Tel.: +904422311616; E-mail: mehmetakifirmak@hotmail.com

© 2008 All rights reserved / Tüm hakları saklıdır

Bu makale doktora tezinden üretilmiştir.

birkaç çeşit çiçekli bitki barınırken, bazı yörelerde ise birkaç metrekarede bile önemli sayıda çiçekli bitki türü yetişmektedir. Türkiye yaban çiçekleri bakımından çok şanslı ve şaşırtıcı bir zenginliğe sahiptir (Tekin, 2005).

Türkiye bitkisel çeşitlilik bakımından çok zengin bir ülke olmakla beraber, barındırdığı floristik çeşitlilik tam anlamı ile belirlenememiştir. Türkiye barındırdığı 10765 çiçekli bitki ve eğrelti türünün hemen hemen üçte birini endemik olarak bünyesinde bulundurmaktadır. Bir ülkenin floristik çeşitliliği ve zenginliği, barındırdığı endemik türlerin çokluğu ile önem kazanmaktadır (Özhatay vd., 2005).

Türkiye florasının yüksek endemizm oranı dikkat çekicidir. Ülkemizde yetişmekte olan doğal çiçekli bitki ve eğreltilerin %34,4'ü (3022 bitki türü; alt tür, varyete ve hibritlerle birlikte 3043 tür) endemik olup bu oran ılıman iklim kuşağındaki başka hiçbir ülkede bulunmamaktadır. Türkiye florasında bulunan ve birden fazla bölgede yayılış gösteren endemikler çıkarıldığında, endemik bitkilerin yedi coğrafi bölgeye göre dağılımında Akdeniz Bölgesi 862 tür ile ilk sırada bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesini sırası ile şu bölgeler takip etmektedir; Doğu Anadolu Bölgesi 471 tür, İç Anadolu Bölgesi 335 tür, Karadeniz Bölgesi 277 tür, Ege Bölgesi 171 tür, Marmara Bölgesi 102 tür ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ise 64 tür (Özhatay vd., 2005).

Tüm Avrupa Kıtasında 12000 bitki türü yetişirken bu sayının Türkiye sınırları içerisinde 10765 oluşu ve bunların 3043 tanesinin dünya üzerinde yalnızca ülkemizde yetişmesi, ülkemizde ekoturizm ve ekoturizmin alt dalları olan; trekking, foto safarileri, atlı doğa yürüyüşleri, tarım ve çiftlik turizmi, bisiklet turizmi, yayla turizmi, dağcılık, alpin gezileri ve benzeri flora ağırlıklı turizm çeşitlerine ne derece uygun olduğunun bir göstergesi durumundadır.

Dünyadaki hızlı değişime paralel olarak turizm anlayışının değiştiği gözlenebilmektedir. Deniz, kum, güneş üçlüsüne bağlı olarak gerçekleşmekte olan turizm şekli yerini doğa ile iç içe olan değişik kültürlerin ve yeryüzü şekillerinin izlenebildiği ve doğa koruma temelli turizm çeşitlerine bırakmaktadır. Kitle turizmini tercih eden turistlerin büyük bir kısmının son yıllarda aşırı kalabalık olması nedeniyle daha sakin dönemleri veya sakin yerleri tercih ediyor olmaları alternatif turizm çeşitlerinin gelişmesini hızlandırmıştır.

Turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki olumsuz etkileri ve bu etkilerin turizmin kendi geleceğini tehlikeye attığının anlaşılmasına başlaması sonucunda, daha uzun vadeli kullanıma dayanan; sürdürülebilir turizm, alternatif turizm, ekoturizm, sorumlu turizm, yeşil turizm, özel ilgi turizmi ve doğa turizmi gibi içerikleri hemen hemen aynı olan fakat farklı zamanlarda farklı isimlerle adlandırılan turizm türlerini gündeme getirmiştir (Erdoğan, 2003).

Mevcut doğal ve kültürel zenginliklere en az etkisi olan ve aynı zamanda eğitsel ve ekonomik açıdan tatmin edici gezilere ilgi giderek artmaktadır. Turizmin varlığı, bozulmamış doğal kaynak değerlerinin varlığı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle de uzun vadeli kullanıma ve kullanırken koruyup geliştirmeye dayalı turizm tipleri gelişmektedir (Şekil 1).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan tanıma göre flora (botanik) turizmi; günübirlik geziler, doğa yürüyüşleri ve piknikler ile başlayıp, doğayı tanımak, gördüğü bitkileri incelemek, yeşilin içerisine karışarak doğadan alacağı bir numune bitkiyi kendi yaşam mekanlarına katma aktivitelerinin tümünü kapsamaktadır (Anonim, 2006). Flora turizmi, son yıllarda biyolojik çeşitliliğe artan ilgilerle beraber, bunların korunması ve geliştirilmesine paralel olarak ortaya çıkan alternatif turizm ve ekoturizm gibi turizm türlerinin bir alt dalıdır.

Nadir bulunan, herhangi bir özelliği (vejetatif kısmı, enderlik, endemiklik, özel ekosistemi, vb.) ile ön plana çıkan, tıbbi özelliği olan ve yiyecek olarak tüketilen bitkileri kısa bir doğa yürüyüşü sonunda yerinde görmek, fotoğraflamak ve bunu yaparken de yörenin özelliklerini görerek tanımak ekolojik temelli turizmin önemli bir dalı olma eğilimindedir.

Son yıllarda fotoğrafçılık sektöründe, yüksek çözünürlüklü ve kolay kullanım olanakları sunan dijital fotoğraf makinelerinin yaygın bir şekilde kullanımı sonucunda hemen hemen her bireyde doğaya dayalı fotoğraflar çekme ve bunları biriktirme alışkanlıkları oluşmuştur. Bu da flora turizmi ile yakın bir turizm dalı olan fotosafari isimli ekoturizm alt dalının gelişmesini sağlamıştır.

Ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş ve doğa korunması konusunda diğer ülkelere göre daha bilinçli ülkelerde doğadan izinsiz bir şekilde bitki toplanması yasaklanmıştır. Bu nedenle de turistler örnek toplamak yerine resim çekmeyi tercih etmektedirler. Doğa turizminde en çok ilgi çeken canlı gurubu bitkilerdir. Hayvanlar hareketli oldukları için bunlar kolay gözlenemezler. Ancak bitkiler hareketsiz oldukları için bunların gözlenmesi seyri ve fotoğraflanması, hayvanlara göre çok kolaydır. Biyolojik çeşitliliğin ülkemiz turizm faaliyetleri arasına alınmasının; ülkemiz tanıtımına, kırsal yörelerin kalkınmasına, turizm sezonunun genişlemesine, doğa rehberliği gibi yeni bir iş dalının oluşmasına ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkı sağlayacağı bilinmektedir (Tuna, 2002).

Flora turizmi, özellikle Türkiye gibi bitkisel çeşitliliği yüksek ve doğal kaynak değeri bitkiler olan sayısız doğa parçasına sahip bir ülke için ayrı bir önem arz etmektedir. Nitekim bitkisel açıdan zengin olan yörelere iyi planlamalarla yapılacak turizm aktiviteleri, yerel halka ve bölgesel ekonomiye katkılar sağlayabilecek potansiyelindedir. Yılmaz ve Karahan (2003), Erzurum Palandöken Dağları'nın flora turizm potansiyeli konulu çalışmalarında alanın flora turizmine uygunluğundan bahsederek, görsel özellikleri nedeniyle flora turizmi çalışmalarında kullanılacak 77 bitki türünü tespit etmişlerdir. Bu çalışmanın ardından Erzurum Palandöken Kayak merkezinde kış mevsimi dışında düzenlenen kongre, sempozyum ve benzeri faaliyetlerin birçoğunda etkinliklere Palandöken Dağları flora gezilerinin eklendiği görülmüştür.

Şekil 1. Turizm Bakanlığı Turizm Çeşitlendirme Projesi (Erdoğan, 2003)

Ülkemizin barındırdığı zengin bitkisel potansiyelin turizmde değerlendirilmesine yönelik çalışmalar olmasına karşın oldukça yetersiz kalmıştır. Ülkemizde, Flora (Botanik) turizmi, sadece literatürlerde bir alternatif turizm çeşidi olarak geçmiş, bu turizm çeşidinin kriterleri ve yapılacağı yörelerdeki tur güzergahlarına ilişkin ciddi çalışmalar yapılmamıştır.

Bu çalışma flora turizminde, kullanıcıların tercihlerinin belirlenmesi ve flora turizmi planlamalarında dikkat edilecek başlıkların belirlenmesi konusunda bir ilk olarak yapılmaktadır.

2. Materyal ve yöntem

Çalışmanın materyalini, 2008 yılında yapılan, flora turizmi konusunda çeşitli soruların bulunduğu, flora ve turizm gibi konular hakkında öğrenimlerinin çeşitli dönemlerinde eğitim almış olan, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi öğrencileri ve Erzurum-Antalya seferini yapan Türk Hava Yolları uçağı yolcularından, turizm amaçlı olarak seyahat eden yolculara uygulanan anketler oluşturmaktadır. Toplam 200 kişiyi kapsayan anket çalışmasında, katılımcılara flora turizmi hakkında sorular yöneltilerek bu turizm aktivitesi hakkında görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın hazırlanması aşamasında, çalışmalarında ülke ve bölgelerinin bitkisel zenginliklerini inceleyen ve bunların korunup geliştirilerek ülke ve bölge ekonomisine katkı sağlanması gerekliliğini vurgulayan Yılmaz vd., (1996), Al-Sayed and Al-Langawi (2003), Gemici et al., (2004), Turpie and Joubert (2004), Yun et al., (2005), Pickering and Hill (2007), Seyidahmedev and Atamov (2008), İrmak ve Yılmaz (2008) ve Özer vd., (2009) gibi çalışmalardan faydalanılmıştır.

Yapılan anket çalışmalarının değerlendirilmesi için SPSS 13,0 paket programında yer alan Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonucu önemli bulunan ortalamaların karşılaştırılmasında LSD çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Flora turizminde önceliklerin belirlenmesi amacıyla 200 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara bireysel özellikleri içeren 5 soru, flora turizmi ile ilgili ise 10 soru sorulmuştur. Buna göre ankete katılan 200 kişiden 87'si bayan, 113'ü ise erkektir. Anket katılımcılarının 151'i, 19-25 yaş aralığında, 21'i, 26-35 yaş aralığında, 23'ü, 36-45 yaş aralığında, 4'ü, 45 yaşından büyük ve 1'i, 18 yaşından küçüktür.

Yapılan anket çalışmasında flora turizmi aktivitesi ile ilgili sorulara verilen cevaplar şu şekilde olmuştur: Katılımcılara flora turizmi hakkında bilgileri olup olmadığı hakkında sorulan soruya %57,5'i (115 kişi) bilgilerinin olduğunu, %42,5'i (85 kişi) ise bu turizm aktivitesi hakkında bilgilerinin bulunmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılara yöneltilen ve hayatları boyunca herhangi bir flora turizmi aktivitesine katılıp katılmadıklarının sorulduğu soruya katılımcıların %29'u (58 kişi) katıldıklarını, %71'i (142 kişi) ise katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Flora turizmi aktivitesi için mevsimsel tercihin sorulduğu soruda, katılımcıların %60'ı (120 kişi) ilkbahar mevsimini, %26'sı (52 kişi) yaz ve %14'ü (28 kişi) ise sonbahar mevsimini tercih etmişlerdir. Katılımcılara, bitkisel açıdan zengin olan güzergahlara, flora turizmi kapsamında turlar düzenlene katılmak isteyip istemediklerinin sorulduğu soruya ise katılımcıların %95,5'i (191 kişi) katılmak isteyeceklerini, %4,5'i (9 kişi) ise katılmak istemeyeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %7,5'i (15 kişi) bir flora gezisinde birkaç saat geçirmek istediğini, %19'u (38 kişi) bir gün geçirmek istediğini, %35'i (70 kişi) iki gün geçirmek istediğini ve %38,5'i (77 kişi) ise bir hafta geçirebileceğini belirtmiştir.

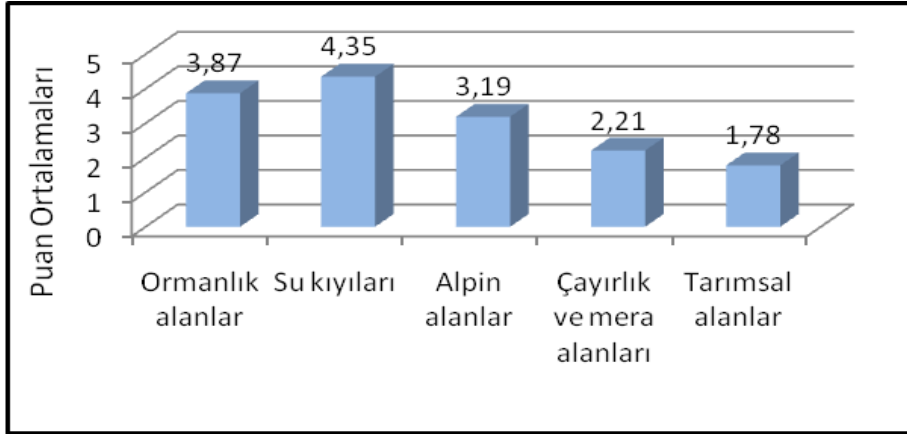
Anket katılımcılarına bir flora turizmi aktivitesinde verilen doğal mekanlardan hangilerini tercih ettikleri sorularak, verilen 5 ayrı doğal mekan (ormanlık alanlar, su kıyıları, alpin alanlar, çayırık ve mera alanları, tarımsal

alanlar) tercih sırasına göre en fazla tercih edilen mekanlara 5 puan verilecek şekilde 5 ile 1 puan arasında puan vermeleri istenmiştir. 200 kişinin görüşlerinin alındığı bu çalışmada Tablo 1 ve Şekil 2’de görüldüğü gibi katılımcıların en çok tercih ettiği alan 4,35 ortalama puan ile su kıyıları, ikinci en fazla tercih edilen alan ise 3,87 puan ortalaması ile ormanlık alanlar olmuştur. Katılımcıların en az tercih ettikleri alan ise 1,78 puan ortalaması ile tarımsal alanlar olmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların flora turizmi aktivitesi için mekan tercihleri

Flora turizmi aktivitesi için önerilen alanlar	Puan ortalamaları	Standart sapma
Ormanlık alanlar	3,87 B	±1,012
Su kıyıları	4,35 A	±1,001
Alpin alanlar	3,19 C	±1,048
Çayırılık ve mera alanları	2,21 D	±0,955
Tarımsal alanlar	1,78 E	±1,148

*Ortalamalar arasındaki farklar $p < 0,01$ önem düzeyinde test edilmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların flora turizmi aktivitesi için mekan tercihleri

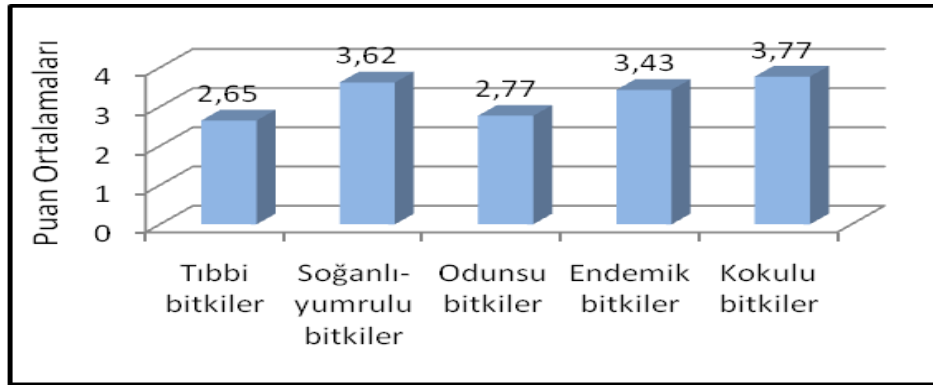
Katılımcılara bir flora turizmi aktivitesinde, verilen bitki tiplerini (tıbbi bitkiler, soğanlı-yumrulu bitkiler, odunsu bitkiler, endemik bitkiler, kokulu bitkiler) tercih sırasına göre puanlandırmaları istenmiştir. 200 kişinin görüşlerinin alındığı bu çalışmada katılımcıların en çok tercih ettiği bitki tipi 3,77 puan ortalaması ile kokulu bitkiler, ikinci en fazla tercih edilen bitki tipi ise 3,62 puan ortalaması ile soğanlı-yumrulu bitkiler olmuştur. Katılımcıların en az tercih ettikleri bitki tipi ise 2,65 puan ortalaması ile tıbbi bitkiler olmuştur (Tablo 2, Şekil 3).

Tablo 2. Katılımcıların flora turizmi aktivitesinde bitki tipi tercihleri

Bitki tipleri	Puan ortalamaları	Standart sapma
Tıbbi bitkiler	2,65 C	±1,336
Soğanlı- yumrulu bitkiler	3,62 AB	±1,289
Odunsu bitkiler	2,77 C	±1,368
Endemik bitkiler	3,43 B	±1,320
Kokulu bitkiler	3,77 A	±1,328

*Ortalamalar arasındaki farklar $p < 0,01$ önem düzeyinde test edilmiştir

Flora turizmi aktivitesi sırasında bitkisel materyaller dışında tercih edilebilecek unsurları belirlemek amacıyla, tarihi ve arkeolojik oluşumlar, dere-nehir-göl ve benzeri doğa parçaları, jeomorfolojik oluşumlar, kırsal yerleşim alanları ve dağ manzaraları olmak üzere 5 farklı unsura tercih sırasına göre puanlandırılması istenmiştir. Tablo 3 ve Şekil 4’de görüldüğü gibi katılımcıların bitkisel materyal dışında en fazla 4,11 puan ortalaması ile dere-nehir-göl oluşumlarını tercih ettikleri görülmektedir.

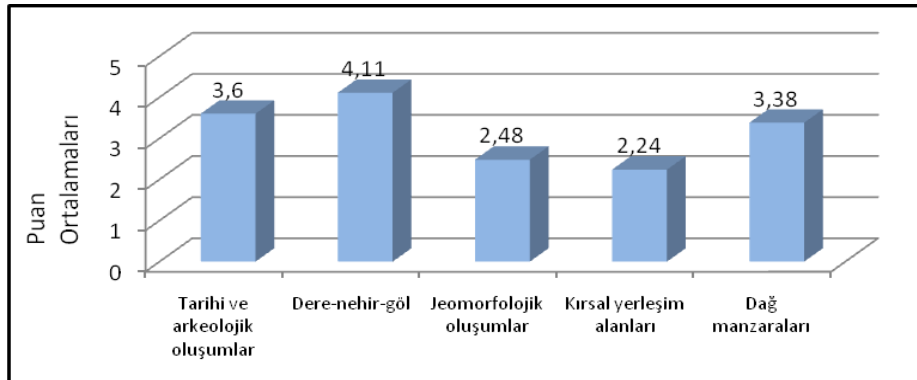

Şekil 3. Katılımcıların flora turizmi aktivitesinde bitki tipi tercihleri

Tablo 3. Katılımcıların bir flora turizmi aktivitesinde bitkisel materyaller dışında tercih ettikleri oluşumlar ve aldıkları puan ortalamaları

Flora turizmi aktivitesinde bitkiler dışında tercih edilebilecek diğer oluşumlar	Puan ortalamaları	Standart sapma
Tarihi ve arkeolojik oluşumlar	3,60 B	±1,275
Dere-nehir-göl	4,11 A	±1,117
Jeomorfolojik oluşumlar	2,48 C	±1,352
Kırsal yerleşim alanları	2,24 D	±1,152
Dağ manzaraları	3,38 B	±1,184

Ortalamalar arasındaki farklar $p < 0,01$ önem düzeyinde test edilmiştir.

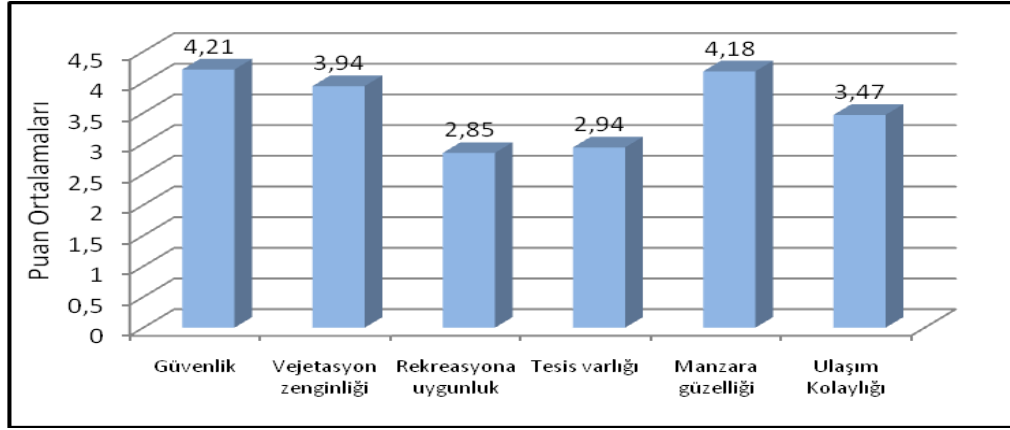
Şekil 4. Katılımcıların bir flora turizmi aktivitesinde bitkisel materyaller dışında tercih ettikleri oluşumlar

Bir flora turizmi aktivitesinde öncelikleri belirlemek amacıyla katılımcılara; güvenlik, vejetasyon zenginliği, rekreasyona uygunluk, tesis varlığı, manzara güzelliği ve ulaşım kolaylığı olmak üzere 6 başlıkta sunulan unsurları, en önemli gördüklerine 6 puan verecek şekilde sıralamaları istenmiştir. Katılımcıların 4,21 ortalama puan ile en fazla güvenliği tercih ettikleri, ikinci sırada 4,18 puan ortalaması ile manzara güzelliğini tercih ettikleri ve üçüncü sırada ise 3,94 puan ortalaması ile vejetasyon zenginliğini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların en az tercih ettikleri unsur ise 2,85 puan ortalaması ile rekreasyona uygunluk olmuştur (Tablo 4, Şekil 5).

Tablo 4. Katılımcıların flora turizmi aktivitelerinde öncelikli tercihleri ve puan ortalamaları

Flora turizmi aktivitesinde katılımcılara sunulan öncelikler	Puan ortalamaları	Standart sapma
Güvenlik	4,21 A	±1,711
Vejetasyon zenginliği	3,94 A	±1,617
Rekreasyona uygunluk	2,85 C	±1,573
Tesis varlığı	2,94 C	±1,568
Manzara güzelliği	4,18 A	±1,439
Ulaşım Kolaylığı	3,47 B	±1,526

*Ortalamalar arasındaki farklar $p < 0,01$ önem düzeyinde test edilmiştir.

Şekil 5. Katılımcıların flora turizmi aktivitelerinde öncelikli tercihleri ve puan ortalamaları

Çalışma kapsamında anketörlerin, ülkemiz bitkisel zenginliği ve bu zenginliğin tanıtımı hakkındaki görüşlerinin yanı sıra boş zamanlarında bitkilerle uğraşma istekleri ve bitkilerden tarihi ve arkeolojik alanlara olan ilgileri ve eğilimleri belirlenmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5. Anket katılımcılarının ülkemiz bitkisel zenginliği ve bitkilere olan ilgileri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar

	Kesinlikle Aynı Fikirdeyim (%)	Aynı Fikirdeyim (%)	Yorum Yok (%)	Aynı Fikirde Değilim (%)	Kesinlikle Aynı Fikirde Değilim (%)
Ülkemiz bitki potansiyeli bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir	67	26	6	1	-
Ülkemizdeki bitkisel zenginliğin tanıtımı yeterince yapılamamaktadır	48	38	8	5	1
Boş zamanlarımda bitkilerle uğraşmaktan hoşlanırım	28	36	21	11	4
Boş zamanlarımda doğal mekanlardan kentsel mekanları tercih ederim	12	22	11	28	27
Tarihi ve arkeolojik alanlar daha fazla ilgimi çekmektedir	14	19	25	25	17

4. Sonuçlar ve tartışma

Ülkemiz ve dünya genelinde flora turizmi konusunda yapılmış fazla araştırma bulunmaması nedeniyle bu turizm türünde planlama aşamasında dikkat edilecek konular hakkında da araştırmalar eksik durumdadır. Yapılan bu çalışma kapsamında flora turizminin planlanması aşamasında dikkat edilecek ayrıntıların belirlenmesi amacıyla, 200 kişiyi kapsayan bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışması ile flora turizminde mevsimsel tercihler, hangi alanların bu turizm tipi için daha çok tercih edildiği, en fazla ilgi çeken bitki tipleri, bitkisel materyal dışında organizasyonun yapılacağı yörede en fazla hangi kaynak değerlerinin ilgi çektiği ve flora turizminde öncelikler belirlenmiştir.

Katılımcıların verilen 5 ayrı doğal mekandan (ormanlık alanlar, su kıyıları, alpin alanlar, çayırılık ve mera alanları, tarımsal alanlar) flora turizmi aktivitesi için en fazla tercih ettiği alan su kıyıları, ikinci en fazla tercih edilen alan ise ormanlık alanlar olmuştur. Katılımcıların en az tercih ettikleri alan ise tarımsal alanlar olmuştur. Yapılacak flora turizmi ve ekoturizm planlamalarında suya dayalı peyzajların ve orman ekosistemlerinin bu aktivitelerle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Tıbbi bitkiler, soğanlı-yumrulu bitkiler, odunsu bitkiler, endemik bitkiler ve kokulu bitkilerden en fazla tercih edilen bitki tipi kokulu bitkiler, ikinci en fazla tercih edilen bitki tipi ise soğanlı-yumrulu bitkiler olmuştur. En az tercih edilen bitki tipi ise tıbbi bitkiler olmuştur. Ülkemiz özellikle geofit bitkiler denilen soğanlı-yumrulu-rizomlu bitkiler yönünden oldukça zengin bir potansiyeli barındırması, flora turizmi için uygun potansiyeli de beraberinde getirmektedir. Koyuncu (2007)’ye göre ülkemizde bulunan geofit bitki sayısı 72 cins ve 818 türdür (Arslan vd., 2008).

Katılımcıların flora turizmi aktivitesi sırasında bitkisel materyaller dışında tercih edilebilecek unsurları belirlemek amacıyla, tarihi ve arkeolojik oluşumlar, dere-nehir-göl ve benzeri doğa parçaları, jeomorfolojik oluşumlar, kırsal yerleşim alanları ve dağ manzaraları olmak üzere 5 farklı unsur değerlendirildiği soruda en fazla dere-nehir-göl oluşumlarını tercih ettikleri, ikinci olarak da tarihi ve arkeolojik oluşumları tercih ettikleri saptanmıştır. Katılımcıların en az tercih ettikleri unsur ise kırsal yerleşim alanları olmuştur.

Flora turizmi aktivitelerindeki öncelikleri belirlemek amacıyla; güvenlik, vejetasyon zenginliği, rekreasyona uygunluk, tesis varlığı, manzara güzelliği ve ulaşım kolaylığı gibi unsurlardan hangisi veya hangilerinin daha önemli olduğunun bilinmesi bu organizasyonun sağlıklı yapılması açısından önemlidir. Yapılan değerlendirmelerde en fazla güvenlik ön plana çıkmaktadır. İkinci sırada manzara güzelliği ve üçüncü sırada ise vejetasyon zenginliği ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların en az tercih ettikleri unsur ise rekreasyona uygunluk olmuştur. Normal koşullarda vejetasyon zenginliğinin, flora turizmi açısından en önemli kriter olması beklenirken katılımcıların güvenliği tercih etmeleri, bu organizasyonun planlama aşamasında başarılı sonuçlar için dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir.

Katılımcıların %67'si ülkemizin bitki potansiyeli bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biri olduğunun bilincinde olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %48'i ülkemizdeki bitkisel zenginliğin tanıtımının yeterince yapılamamakta olduğunu belirtmiştir. Katılımcı anketlerinden de anlaşıldığı gibi ülkemizin barındırdığı zengin kırsal turizm bileşenlerinin tanıtımının yapılması durumunda flora turizmi ve kırsal turizmin gelişeceği açıktır. Nitekim Kiper ve Arslan (2007) çalışmalarında, kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi, yörelerin var olan ancak bilinmeyen, kullanımda olmayan gizli taraflarını ortaya çıkaracak doğru çalışma ve planlamaların önemine vurgu yapmışlardır.

Günümüzde, hemen hemen tüm yerel yönetimlerin WEB sayfaları bulunmaktadır. Bu WEB sayfalarında turizm başlığı altında yörenin önemli bitkisel zenginlikleri ve bunlara ulaşım olanaklarının da yer alacağı bir bölümün bulunması gerekmektedir. Ayrıca yöresel tanıtım kartları hazırlanırken bitkisel zenginliklerin de ön planda tutulması gerekmektedir. Turizm il müdürlükleri bünyesinde de bu turizm çeşidinin değerlendirilerek planlamaya yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Flora örneklerinin tanıtılması ve bu amaçla kitap, broşür, CD ve WEB sayfalarının hazırlanarak bu kaynak değerlerine olan ilginin artırılması gerekmektedir. Ayrıca yapılacak bilgilendirme çalışmaları ile özellikle zengin flora barındıran lokal alanlardaki halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Üniversiteler ve ilgili bakanlıklarca flora turizmine yönelik rehber eğitimleri için sertifika programları düzenlenmelidir.

Flora açısından zengin alanların tur güzergahlarının belirlenerek, bitki tanıtım kartları ve yönlendirme levhalarının, ana ve tali ulaşım yollarının hazırlanması gerekmektedir. Bunlara ilaveten, yerel yönetimler ve bakanlıklarca yörede flora turizmine yönelik organizasyonlar teşvik edilmelidir.

Bitkisel açıdan zengin, nadir ve tehlike altındaki bitki türlerinin bulunduğu alanların uygun koruma statüleri belirlenerek, koruma altına alınması gerekmektedir. Botanikçiler ve uzmanlar eşliğinde florası zengin alanların, çeşitliliklerinin yerinde korunması (in-situ) ve taşıma kapasitelerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bitkisel zenginliklerin tanıtılarak sergilendiği botanik bahçelerinin ülkemiz genelinde yaygınlaştırılması ve bu kapsamda özellikle yöresel bitki koleksiyonlarının yapılarak koruma altına alınmaları ve üretimlerine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Doğal kaynakların korunması, ancak sahip olunan kaynak değerlerinin tespiti ile mümkündür. Gerek bitkisel açıdan ve gerekse diğer doğal kaynak değerleri bakımından zengin olduğu tespit edilmiş alanların turizmle birlikte tahrip olmasının engellenmesi için planlamaların iyi yapılması gerekmektedir.

Biyolojik çeşitliliğin korunması ve tanıtımının yapılması, sürdürülebilir gelişme için kaynakların etkili yönetiminde zorunlu duruma gelmiştir. Her geçen gün artan çevre sorunları bölge, ülke ve uluslar arası düzeyde doğal ve kültürel çevreyi tehdit eder boyutlara ulaşmaya başlamıştır. Doğal kaynak değerlerinin korunması ve tehditlerin ortadan kaldırılması, etkili planlamalarla ve halkın bilinçlendirilmesi ile mümkündür. Çevre duyarlılığı ve doğal ve kültürel kaynakların tanıtımına yönelik eğitimlerin artırılması, kaynakların etkili kullanımı için bir zorunluluk haline gelmiştir.

Kaynaklar

- Al-Sayed, M., Al-Langawi, A. 2003. Biological resources conservation through ecotourism development. Journal of Arid Environments. 54/1, 225-236.
- Anonim. 2006. Turizm Çeşitleri. Botanik Turizmi. <http://www.kulturturizm.gov.tr>
- Arslan, N., Sarihan, E. O., İpek, A. 2008. Farklı Soğan Kesme Yöntemlerinin *Fritillaria persica* L.'nin Bazı Özellikleri Üzerine Etkisi. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 2008, 14(3), 246-250.
- Erdoğan, N. 2003. Çevre ve (Eko) Turizm, Erk Yayın ve Dağıtım, s:317, Ankara.
- Gemici, Y., Duman, H., Ekim, T., Alagöz, A. 2004. Handbook of Threatened and Endemic Plant Species of BTC Pipeline. BTC Co., p.374, Ankara.
- Irmak, M. A., Yılmaz, H. 2008. Determination of the usability of woody plant species in Tortum – Creek Watershed for functional and aesthetical uses in the respect of landscape architecture. Biological Diversity and Conservation, 1/1 (2008): 1-12.
- Kiper, T., Arslan, M. 2007. Safranbolu-Yörüköyü Tarımsal Turizm Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniv., Orman Fak. Derg., Seri A, Sayı 2, s.145-158, Isparta.
- Koyuncu, M. 2007. Türkiye Geofitleri. Doğal süs bitkilerinin kültüre alınması ve herbaryum teknikleri. Bazı Doğal Bitkilerin Kültüre Alınması, Yeni Tür ve Çeşitlerin Süs Bitkileri Sektörüne Kazandırılması Projesi.
- Özer, S., Yılmaz, H., Kaya, Y. 2009. Sarıkamış ilçesi otsu ve odunsu bitki çeşitliliğinin belirlenerek planlama ve tasarım çalışmalarında kullanılabilirliğinin irdelenmesi. Biological Diversity and Conservation, 2/3 (2009): 75-81.

- Özhatay, N., Byfield, A., Atay, S. 2005. Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı. WWF Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı Yayınları, s:476, İstanbul.
- Pickering, C. M., Hill, W. 2007. Impacts of recreation and tourism on plant biodiversity and vegetation in protected areas in Australia. *Journal of Environmental Management*, 85/791-800.
- Seyidahmedov, A., Atamov, V. 2008. Azerbaycan'ın dağlık bölgelerinin faydalı bitkileri. *Biological Diversity and Conservation*, 1/1 (2008): 13-27.
- Tekin, E. 2005. Türkiye'nin En Güzel Yaban Çiçekleri. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 868, Bilim Dizisi No: 28, İstanbul, s.652.
- Tuna, E. 2002. Türsab Botanik Semineri Notları. Türsab Ar-Ge Departmanı, www.tursab.org.tr.
- Turpie, J., Joubert, A. 2004. The value of flower tourism on the Bokkeveld Plateau- a botanical hotspot. *Development Southern Africa*, 21/4, 645-662.
- Yılmaz, H., Kelkit, A., Bulut, Y., Yılmaz, S. 1996. Erzurum ve Yöresi Doğal Çayır Mer'a ve Yayla Vegetasyonlarında Yetişen Otsu ve Odunsu Bitki Türlerinin Peyzaj Mimarlığındaki Önemi. Türkiye III. Çayır Mer'a ve Yem Bitkileri Kongresi, 212-218, Erzurum.
- Yılmaz, H., Karahan, F. 2003. Eko-Turizm Yaklaşımlarında Flora Turizmi: Palandöken Dağlarının Potansiyeli. I. Ulusal Erciyes Sempozyumu, 94-95.
- Yun, X., XiaoDe, W., Ming Hao, M., Ying, L. 2005. Study on the development of the flower-themed tourism in Lin'an, Zhejiang. *Journal of Zhejiang Forestry Science and Technology*. 25/2, 65-68.

(Received for publication 16 September 2010; The date of publication 01 April 2011)